

Зм 18нс / 78.1

Проект

БЪЛГАРСКИ ЗЕМЕДЕЛСКИ НАРОДЕН СЪЮЗ
ПАРЛАМЕНТАРНА ГРУПА

КОНСТИТУЦИЯ
на
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

София, 1991 г.

Проект

КОНСТИТУЦИЯ
на
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Преамбул

Ние, избраниците на българския народ:

- решени да изградим Република България като независима, свободна и демократична държава;
- да създадем предпоставки за нейния икономически и културен напредък;
- да гарантираме на всички граждани условия за материално и духовно развитие, уважение на тяхната личност, живот, достойнство и чест;
- убедени, че мястото на България е в голямото семейство на развитите демократични и правови държави;
- наследници на великите идеи и дела на плеяда забележителни държавни строители и дейци за национална и духовна свобода;
- с вяра, че опрени на единството, трудолюбието и интелектуалната сила на българския народ, ще постигнем народовластие, сигурност и национално достойнство

ПРИЕМАМЕ
тази КОНСТИТУЦИЯ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ.

Раздел I

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ

Член 1

(1) България е парламентарна република с демократично управление, основана на свободата, справедливостта, хуманизма, равенството и политическия плурализъм.

(2) Република България е за икономическа, политическа и културна интеграция с народите от Европа и света. Основни насоки на нейната политика са гарантиране на националната независимост, добросъседството и утвърждаването на мира.

(3) Република България изключва войната и насилието като средство за уреждане на междудържавните и вътрешните отношения и е за разрешаване на международните спорове с мирни средства.

Член 2

(1) Цялата власт произтича, принадлежи и служи на народа, който я осъществява пряко или чрез избрани от него представители в съответствие с Конституцията и законите на страната.

(2) Единството на нацията е залог за териториалната цялост, националния суверенитет, икономическият и духовен напредък на гражданите.

Член 3

(1) Осъществяването на властта в Република България се основава върху разделянето ѝ на законодателна, изпълнителна и съдебна.

(2) Законодателната власт се упражнява от Народното събрание.

(3) Изпълнителната власт принадлежи на правителството и е под надзора на Народното събрание и Президента на Републиката.

(4) Съдебната власт е независима и се осъществява от съдилищата, които постановяват своите решения и присъди в името на Република България.

Член 4

(1) Уважението и защитата на човешката личност, нейната неприкосновеност, достойнство и чест са първостепенна грижа и задължение на държавата.

(2) Международните актове в тази област след тяхната ратификация са част от националното законодателство, имат предимство пред вътрешното право и пораждат непосредствено права и задължения за гражданите на Републиката.

Член 5

Република България се управлява според Конституцията, законите на страната и в съответствие с общоприетите норми на международното право.

Член 6

(1) Предвидените в Конституцията права и свободи на гражданите могат да бъдат упражнени и защитени само въз основа на нейните разпоредби.

(2) Гражданите не могат да упражняват предоставените им от Конституцията и законите права и свободи във вреда на обществения интерес и интереса на отделната личност.

Член 7

(1) Собствеността в Република България е частна, кооперативна, общинска, държавна и смесена.

(2) Всички форми на собственост са равнопоставени, като държавата гарантира тяхното осъществяване, развитие и защита.

(3) Държавата създава условия за развитие на кооперативизма в стопанската дейност.

Член 8

- (1) Частната собственост е неприкосновена.
- (2) Тя може да бъде отчуждавана или ограничавана само в случаи на изключителен обществен интерес, изрично посочени в закона, и при пълно обезщетяване.

Член 9

Общинска собственост са определените със закон земи, гори, естествени пасища, карие ри находища, водоизточници, пътища, както и други обекти, намиращи се в землището на общината.

Член 10

(1) Подземните богатства, естествените източници на енергия, ядрената енергия, железопътният транспорт, пощите, телеграфите, телефоните, както и горите, водите и пътищата с национално значение могат да бъдат единствено държавна собственост.

(2) Определени със закон стопански дейности могат да бъдат монопол на държавата.

Член 11

(1) Държавата полага особени грижи за опазването и възпроизведството на земеделските земи.

(2) Тя осъществява контрол за използването им по начин, който не уврежда почвеното плодородие и осигурява производството на екологически чиста селскостопанска продукция.

Член 12

(1) Държавата осигурява условия за конкуренция, свобода на частната инициатива и защитата на потребителите.

(2) Тя е длъжна да провежда политика срещу монополизирането на стопанската дейност и недоявлната конкуренция.

Член 13

(1) Частната инициатива е свободна.

(2) Тя не може да бъде упражнявана във вреда на обществения интерес или интереса на други лица.

(3) Държавата осигурява условия за съчетаване на държавната и частната дейност, с цел постигането на определени социални резултати.

Член 14

(1) Територията на Република България е единна и неделима.

(2) Изменения на нейната територия се извършват след всенародно допитване.

Член 15

(1) Административно територията на Република България се дели на общини, околии и окръзи.

(2) Броят и наименованията на окръзите се определят от Народното събрание.

(3) Административно-териториалното деление се урежда със закон.

Член 16

(1) Представителните органи в Република България се избират въз основа на свободно, всеобщо, равно и пряко избирателно право при тайно гласуване.

(2) Избиратели и избираеми са всички български граждани, навършили 18-годишна възраст, без разлика на пол, раса, вероизповедание, занятие, имотно състояние и обществено положение, с изключение на поставените под запрещение и лишените от свобода.

Член 17

(1) Опазването на природата и природните богатства, на водата, въздуха и почвата е задължение на държавните органи, стопанските субекти и гражданите.

(2) За нарушаване на това задължение виновните лица носят отговорност съгласно закона.

Член 18

(1) Държавата е длъжна да се грижи за развитието на науката, културата и изкуството, като подпомага и насърчава проявилите се в тази област български граждани.

(2) Особена нейна грижа е опазването и развитието на историческото и културното наследство на нацията.

Член 19

(1) Българско гражданство се придобива и загубва по установения от закона ред.

(2) Лишаване от българско гражданство се допуска само при действия срещу териториалната цялост, националния суверенитет и единството на българския народ.

(3) Български гражданин не може да бъде екстрадиран в чужбина.

(4) Всички български граждани се ползват в чужбина от закрилата на българската държава. Те са длъжни да изпълняват задълженията си към нея в предвидените от закона случаи.

Член 20

Всяко лице, преследвано поради политически или религиозни убеждения, може да получи право на убежище в страната.

Член 21

Официален език в Република България е българският. Той е задължителен при осъществяването на всички видове държавни дейности.

Член 22

Религиозните институции са отделени от държавата и се управляват съобразно техните правила.

Член 23

(1) В Република България политическата воля на народа изразяват единствено политическите партии.

(2) Те не могат да бъдат създавани на религиозна, верска, расова и етническа основа, както и когато дейността им е насочена срещу единството на нацията, суверенитета и териториалната цялост на страната, или когато преследват промяна с насилиствени средства на установения в нея конституционен ред.

(3) Създаването и дейността на политическите партии се уреждат със специален закон.

(4) Не се допуска политическа дейност по месторабота.

(5) Не могат да членуват в политически партии служители от въоръжените сили, полицията, органите на сигурността, съда и Прокуратурата.

Член 24

(1) Държавата признава свободното сдружаване на гражданите в синдикални организации за защита на професионалните им интереси.

(2) Синдикатите не могат да извършват политическа дейност.

(3) Те осъществяват своите цели в рамките на Конституцията и законите на страната.

Член 25

(1) Държавата дължи обезщетение за вредите, причинени от незаконни и неправилни актове или действия на нейни органи и длъжностни лица.

(2) Отговорността на държавата не изключва възможността гражданите да търсят обезщетение за причинените им вреди и от длъжностните лица, които са ги причинили.

(3) Редът и условията за обезщетяване се определят със закон.

Член 26

За решения, взети в нарушение на Конституцията и законите на страната, с които се накърняват териториалната ѝ цялост, нейният суверенитет, националната сигурност, икономическата стабилност, неприкосновеността на собствеността и единството на народа, Президентът на Републиката, народните представители и членовете на правителството отговарят наказателно пред Конституционния съд.

Раздел II

ПРАВА, СВОБОДИ И ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ГРАЖДАНТИТЕ

Член 27

(1) Всички граждани на Република България са равни пред закона. Не се допускат никакви привилегии или ограничения на правата и свободите, освен в предвидените от Конституцията случаи.

(2) Проповядването на ненавист или унижаването на човешкото достойнство на расова, национална или религиозна основа се наказват от закона.

Член 28

(1) Мъжът и жената в Република България имат равни права и задължения.

(2) Държавата създава условия за облекчаване труда на работещата жена.

Член 29

(1) Бракът се урежда със закон и е под закрилата на държавата.

(2) Допустими са гражданският и църковният брак, като законови последици произтичат само от гражданския.

(3) Съпрузите имат равни права и задължения в брака и семейството.

(4) Държавата полага особени грижи за децата, майките и младежката.

(5) Издръжката и възпитанието на децата са задължение на родителите. Навършилите пълнолетие деца са длъжни да полагат грижи за своите родители.

(6) Децата, родени извън брака, имат еднакви права с родените от брака.

Член 30

(1) На всички български граждани се осигурява и гарантира свобода на съвестта, вероизповеданията и убежденията.

(2) Личните убеждения на гражданите не могат да бъдат основание за отказ да се изпълняват конституционни или законови задължения.

Член 31

(1) Правото на живот е свещено и неприкосновено.

(2) Смъртно наказание се допуска само при особено тежки престъпления против личността и при обявено военно положение.

Член 32

(1) Свободата на личността е гарантирана за всички граждани.

(2) Никой не може да бъде лишен от свобода, освен в случаите и по реда, предвидени в закона.

(3) Обиск или задържане повече от 24 часа без разрешение на съда или Прокуратурата са недопустими.

(4) Обвиняемият се счита за невинен до доказване на противното с влязла в сила присъда.

(5) Гражданите имат право на защита пред всички правораздавателни органи. Адвокатска защита се допуска от момента на задържането.

Член 33

(1) Не се допуска създаването на наказателни лагери под каквато и да е форма или наименование.

(2) Осъдените с влязла в сила присъда изтърпяват наказанието в места, определени със закон.

Член 34

(1) Гражданите имат право на здравословна жизнена среда.

(2) Всеки гражданин има право на иск срещу държавата или този, който замърсява или уврежда околната среда.

Член 35

(1) Всеки има право на гарантирано жизнено равнище.

(2) Държавата признава и осигурява на всички граждани жизнено равнище, включващо достатъчно храна, облекло, жилище и медицински грижи, както и непрекъснато подобряване на условията на живот.

(3) Неспособните за труд и лишените от средства за съществуване граждани имат право на подкрепа и социално подпомагане.

Член 36

(1) Всички граждани в Република България имат равно право на образование. Образованието е свободно и демократично.

(2) Право на безплатно образование във всички видове и степени държавни учебни заведения имат българските граждани, ако отговарят на определените от закона условия. Разрешено е платено образование в средни и висши учебни заведения.

(3) Основното образование е задължително и безплатно.

(4) В общеобразователните училища обучението се извършва на български език.

(5) Държавата осигурява материални условия за социално слабите български граждани, които отговарят на изискванията за обучение в съответната степен или форма на образование.

(6) Организации и лица могат да откриват частни училища, които се намират под надзора на държавата.

(7) Висшите учебни заведения в страната са автономни и осъществяват своята дейност върху основата на самоуправлението. Академичната автономия и свободата на преподаване не освобождават от задължението да се спазват Конституцията и законите.

Член 37

(1) Българските граждани имат право на труд, съобразно придобитите умения, образование и квалификация. Чуждите граждани с постоянно местожителство в страната имат това право при определени от закона условия.

(2) Държавата определя пределни възрасти, под които наемането на детски труд е забранено и наказуемо от закона.

(3) Лица с психически увреждания могат да упражняват труд само с лечебна цел.

(4) Противоконституционен е отказът да се предостави работа поради произход, убеждение, политическа принадлежност и вероизповедание.

Член 38

(1) Гражданите имат право на стачка за защита на своите икономически, социални и професионални интереси.

(2) Забранени са стачки с политически искания.

Член 39

(1) Държавата гарантира безопасни и здравословни условия на труд, както и неговото справедливо заплащане.

(2) Трудът се заплаща съобразно неговото количество и качество в размер, гарантиращ на гражданина и семейството му достойно съществуване.

(3) Работната седмица в Република България е 5-дневна. Продължителността на работния ден се определя от закона. Полагането на извънреден труд е допустимо само в изрично посочени в него случаи.

(4) Безработните български граждани, които нямат друга издръжка, получават помош от държавата по ред и условия, определени в законодателството.

(5) Правото на труд се съчетава с правото на седмична почивка и платен годишен отпуск.

(6) Всяка форма на принудителен труд е забранена.

Член 40

(1) Всеки български гражданин има право на безплатна медицинска помощ.

(2) Държавата се грижи за здравето на гражданите, като организира и ръководи здравните заведения и другите лечебно-профилактични институти.

(3) Особени грижи се полагат за здравословното състояние на децата и младежта.

(4) При условия и ред, определени в закона, гражданините могат да ползват и платена медицинска помощ.

(5) Принудително лечение, прилагане на нерегламентирани форми на медицинско въздействие, задържане в психиатрични или други болнични заведения без съгласието на гражданините или вън от случаите, изрично предвидени от закона, се наказват като особено тежки посегателства срещу живота, телесната неприкосновеност, честта и достойността на человека.

Член 41

(1) Гражданините имат право на социално осигуряване и подпомагане при нетрудоспособност, болест, злополука, майчинство, инвалидност, старост, смърт, както и при раждане и отглеждане на деца при установени от закона условия и ред.

(2) Правото на социално осигуряване се осъществява чрез задължителни и доброволни осигуровки.

Член 42

(1) Гражданините избират свободно своето местожителство в пределите на страната.

(2) Недопустимо е принудително заселване като наказателна мярка.

(3) Свободата на българските граждани за придвижване на територията на страната и възможността да бъдат напускани нейните предели и завръщането в тях се гарантират от Конституцията и закона. Това право може да бъде ограничено по съображения за националната сигурност.

(4) При напускане на страната гражданините могат да се разпореждат свободно с имуществото си.

Член 43

(1) Жилището е неприкосновено.

(2) Оглед и претърсване на жилище се допускат в изключителни случаи въз основа на прокурорски или съдебен акт.

(3) Влизането в жилището без съгласието на неговия

собственик или обитател, както и без прокурорски или съдебен акт, е недопустимо, освен за предотвратяване на престъпление, за залавянето на извършителя или при крайна необходимост.

(4) Не подлежат на обезщетяване вреди, причинени при нарушаване на неприкосновеността на жилището, когато то е извършено в защита на обществен или на неговия собственик и обитател интерес.

Член 44

(1) Интимната сфера, частният живот, политическите, религиозните и културните възгледи, семейната чест и доброто име на гражданите са неприкосновени.

(2) В случай на увреждане или на незаконна намеса гражданите имат право на защита.

Член 45

(1) Тайната на всички форми на кореспонденция и на телефонните разговори е неприкосновена, освен при обявено военно положение или с разрешение на съда или Прокуратурата,

(2) Нарушителите се наказват по закона.

Член 46

(1) Гражданите имат право да се събират мирно и без оръжие, когато не накърняват чужди права и интереси.

(2) За събрания, митинги и демонстрации на обществени места е необходимо предварително уведомление и разрешение от компетентните органи.

Член 47

(1) Българските граждани имат право да образуват свободно и без предварително разрешение сдружения, когато техните цели съответстват на Конституцията. Условията и редът за това се определят в закона.

(2) Чужденците образуват сдружения след предварително разрешение.

Член 48

(1) Всеки гражданин има право свободно да изразява и разпространява своето мнение и убеждение устно, писмено или чрез изображение.

(2) Гражданите имат право да подават устни или писмени молби и петиции до компетентните държавни органи, както и да изискват в определен от закона срок съответен отговор.

(3) Никой не може да бъде държан отговорен за свои критични оценки по отношение дейността на Президента на Републиката, правителството или народните представители, освен когато с тези критични оценки се уронва тяхната лична и семеенча чест или достойнство.

Член 49

(1) Само български граждани имат право да бъдат на служба в българската армия и полиция.

(2) Чужди граждани могат да бъдат назначени на работа в български държавни учреждения или служби само при условия и ред, определени в закона.

Член 50

(1) Гражданите имат право да ползват свободно общодостъпните източници на информация.

(2) Със закон се определя информацията, която е обект на държавна тайна или има специален режим на ползване.

(3) Представянето на информация, когато това е недопустимо от характера на служебните задължения и може да причини уронване на честта, достойнството или доброто име на гражданина, за когото се отнася, се наказва по предвиденния в закона ред.

Член 51

(1) Средствата за масово осведомяване са свободни и не подлежат на цензура.

(2) Недопустимо е публикуването на материали, които уронват националното достойнство на българския народ, подбуждат към национална вражда или гражданска размирици, грубо нарушават исторически формирани въз-

гледи за морал на българския народ или застрашават нравственото израстване на младежта.

(3) Изземването на печатни издания, спирането на филми, телевизионни и радиопредавания, унищожаването на готови за публикуване информационни материали се допуска само въз основа на прокурорски или съдебен акт.

(4) Средствата за масово осведомяване могат да принадлежат на държавата или на частни лица.

Член 52

(1) Данъчните задължения на гражданите се определят със закон, съобразно техните доходи и имущество.

(2) Закон, с който се въвежда данъчно или друго финансово задължение, не може да има обратна сила.

Член 53

Правото на наследяване се признава и гарантира от закона.

Член 54

(1) Военната служба в Република България е задължителна. Сроковете и начините на нейното отслужване се установяват със закон.

(2) Въоръжените сили се изграждат върху демократични принципи.

(3) Народното събрание може да реши военната служба да бъде платена.

Член 55

Зашитата на териториалната цялост и националната независимост на Република България е дълг на всеки български гражданин.

Член 56

Всеки български гражданин е длъжен да окаже необходимата помощ и съдействие на държавните органи и на специализираните формирования при природни бедствия и крупни производствени аварии, застрашаващи живота и здравето или имуществото на държавата и гражданите.

Раздел III

НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Член 57

- (1) Народното събрание е върховен постоянно действуващ орган на държавната власт.
- (2) Народното събрание осъществява законодателната дейност в страната.

Член 58

- (1) Народното събрание се състои от 250 народни представители, избрани за срок от 4 години.
- (2) Всеки български гражданин, навършил 18 години, може да бъде избран за народен представител, ако не е поставен под запрещение или не е лишен от свобода.

Член 59

- (1) Избори за Народно събрание се провеждат по пропорционалната система до два месеца след изтичането или прекратяването на неговите пълномощия.
- (2) При изключителни обстоятелства Народното събрание може да продължи своя мандат до 6 месеца. Когато то не заседава, това може да направи Президентът на Републиката.
- (3) Първото заседание на новоизбраното Народно събрание се свиква на сесия от Президента на Републиката не по-късно от един месец след деня на изборите.
- (4) До избирането на председател на Народното събрание то се открива и ръководи от най-възрастния народен представител.
- (5) На първото заседание с мнозинство повече от половината от всички народни представители и с тайно гласуване Народното събрание избира председател и заместник-

председатели. Ако нужното мнозинство не може да се получи при първото гласуване, изборът се повтаря. При второто гласуване за избрани се считат получилите най-много гласове.

Член 60

(1) Народното събрание в двумесечен срок проверява законността на изборите за народни представители чрез избрана от своя състав комисия.

(2) Споровете относно законността на парламентарните избори се решават от Конституционния съд.

(3) Когато се установи, че изборът е извършен в нарушение на закона, съдът го обявява за недействителен.

(4) Народните представители полагат предвидената в Конституцията клетва.

Член 61

(1) Народното събрание само определя времето, през което заседава.

(2) Когато Народното събрание не заседава, то се свиква от неговия председател, от Президента на Републиката или по искане на една пета от народните представители.

Член 62

Народното събрание осъществява цялостната си работа в съответствие с Конституцията и приет от него Правилник за организацията и дейността му.

Член 63

(1) От своя състав Народното събрание избира постоянни и временни комисии, които са негови помощни органи.

(2) Съставът и правомощията на тези комисии се уреждат от Правилника за организацията и дейността на Народното събрание.

(3) Държавните органи, организацията, длъжностните лица и гражданите са длъжни да предоставят на комисиите в кръга на правомощията им всички сведения и документи, свързани с тяхната работа.

(4) Гражданите могат да откажат предоставянето на сведения, ако преценят, че те се отнасят до техни лични права и интереси.

Член 64

(1) Народното събрание заседава, ако присъствуват повече от половината от всички народни представители.

(2) Заседанията на Народното събрание са отворени за граждани и средствата за масово осведомяване.

(3) По изключение, когато важни държавни интереси налагат това, Народното събрание решава неговите заседания да бъдат закрити.

(4) Народното събрание решава всички въпроси с мнозинство повече от половината от всички народни представители.

(5) Квалифицирано мнозинство е необходимо в случаите, предвидени в Конституцията.

Член 65

(1) Народното събрание и неговите комисии могат да задължават членовете на правителството и ръководителите на централни и местни изпълнителни органи да присъствуват на техни заседания и да дават отговори на поставените им въпроси.

(2) Президентът на Републиката, членовете на правителството и ръководителите на централните изпълнителни органи могат да присъствуват на заседанията на Народното събрание и неговите комисии и да поставят на обсъждане въпроси от тяхна компетентност.

Член 66

(1) Народното събрание:

1. Решава принципните въпроси на вътрешната и външната политика.

2. Приема, изменя и допълва Конституцията.

3. Приема, изменя, допълва и отменя законите и спира тяхното действие. Правото да се регулират обществени отношения, които подлежат на уреждане със закон, не може да бъде делегирано.

4. Урежда условията и реда за осъществяване на правата, свободите и задълженията на гражданите.
5. Предсрочно освобождава Президента на Републиката в определените от Конституцията случаи.
6. Приема бюджета на държавата и отчета за неговото изпълнение.
7. Приема бюджета на Конституционния съд и Сметната палата.
8. Установява данъците, таксите и другите финансови задължения и определя техния размер.
9. Обявява наказателна и финансова амнистия.
10. Разрешава сключването на международни и вътрешни заеми от името на Република България.
11. Създава, изменя и закрива административно-териориалните единици в страната.
12. Решава обявяването на война, сключването на мир и изпращането на български войски извън територията на страната.
13. Произнася се по обявената от Президента на Републиката пълна или частична мобилизация и военно или извънредно положение.
14. Определя страните, в които Република България ще поддържа дипломатически и консулски представителства.
15. Ратифицира и денонсира сключените международни договори.
16. Упражнява върховен контрол върху дейността на държавните органи по спазването на Конституцията и законите.
17. Избира и освобождава министър-председателя и предложените от него членове на правителството.
18. Избира и освобождава председателя на Върховния съд, председателя на Конституционния съд, Главния прокурор на Републиката, председателя на Българската национална банка, председателя на Сметната палата, председателя на Комитета за радио, председателя на Комитета за телевизия, председателя на Българската телеграфна агенция и трима от членовете на Конституционния съд.
19. Определя структурата и правомощията на предвидените в Конституцията централни държавни органи.

20. Създава, закрива и слива министерства и други централни ведомства.

21. Установява воинските звания и дипломатическите рангове.

22. Удостоява с генералски и адмиралски звания военни лица.

23. Учредява ордени, медали и почетни звания.

24. Определя националния и официалните празници в страната.

25. Определя месечното възнаграждение на Президента и Вицеизпредителя на Републиката, членовете на правителството, народните представители, председателя на Конституционния съд и председателя на Сметната палата.

26. Определя особените права, с които се ползва личността на Президента като държавен глава.

27. Осъществява и други правомощия, предвидени в Конституцията.

(2) Всички въпроси от компетентност на Народното събрание могат да бъдат решени и чрез всенародно допитване.

(3) Всенародното допитване е действително, ако в него са участвували повече от половината от българските граждани, имащи избирателни права.

(4) Условията и редът за провеждането на всенародното допитване се уреждат със закон.

Член 67

(1) Народното събрание осъществява своите правомощия, като приема закони, решения, декларации и обръщения.

(2) Народното събрание издава закони по въпроси, изискващи нормативно регулиране.

(3) С решение Народното събрание се произнася в случаите, изискващи индивидуално регулиране.

(4) По актуални въпроси на вътрешната и външната политика Народното събрание приема декларации и обръщения.

(5) Приетите от Народното събрание актове се обнародват от Президента на Републиката в "Държавен вестник" не по-късно от 1 месец след приемането им.

(6) Законите влизат в сила три дни след обнародването им, освен ако в самите тях не е определен друг срок.

(7) Останалите актове на Народното събрание влизат в сила с приемането им.

Член 68

(1) Право на законодателна инициатива имат Президентът на Републиката, Министерският съвет, парламентарните групи и народните представители.

(2) Законопроекти, внесени от народните представители, трябва да бъдат подписани най-малко от 1/5 от всички народни представители.

(3) Законопроектите могат да бъдат оттеглени само преди да са били приети на първо четене.

Член 69

(1) Народното събрание обсъжда и гласува законопроектите по принцип на първо четене не по-късно от три месеца след внасянето им.

(2) Народното събрание обсъжда и приема законопроектите на второ четене по отделни разпоредби в друго заседание. То се провежда не по-рано от 14 дни и не по-късно от един месец от предишното.

(3) По законопроекти относно сключването на държавни заеми, увеличаването или намаляването на държавните приходи и разходи, както и по размера на държавния дълг, се изслушват задължително министърът на финансите и председателят на Сметната палата.

Член 70

Приети от Народното събрание закони, с които се увеличава наказателната и административната отговорност или се завишават финансовите задължения на гражданите, не могат да имат обратна сила.

Член 71

(1) Приетите от Народното събрание закони се изпращат в 7-дневен срок на Конституционния съд, който в 14-дневен срок се произнася по съответствието им с Конституцията.

(2) В случай на противоречие с Конституцията, Конституционният съд обявява закона за неприложим изцяло или в отделни негови разпоредби.

(3) В 14-дневен срок от произнасянето на Конституционния съд Народното събрание обсъжда неговите мотиви и подлага законопроекта на ново разглеждане и гласуване по установения ред. Приетите повторно закони отново подлежат на конституционен надзор.

(4) Народното събрание може да се откаже от повторното разглеждане и приемане на закона.

(5) При констатирани процесуални нарушения по приемането на законите Конституционният съд ги връща на Народното събрание за повторно приемане, съгласно уставната процедура.

Член 72

(1) Председателят и заместник-председателите на Народното събрание образуват Бюро на Народното събрание.

(2) Правомощията на Бюрото се определят от Правилника за организацията и дейността на Народното събрание.

Член 73

(1) Председателят на Народното събрание:

1. Ръководи заседанията на Народното събрание.

2. Предлага дневния ред на заседанията.

3. Уведомява постоянните комисии и народните представители за постъпилите проекти за актове на Народното събрание и питания.

4. Удостоверява с подписа си приетите от Народното събрание актове.

5. Организира международните връзки на Народното събрание.

6. Назначава, ръководи и освобождава служителите към Народното събрание.

7. Изпълнява други функции, възложени му от Конституцията и Правилника за организацията и дейността на Народното събрание.

(2) Заместник-председателите на Народното събрание осъществяват правомощията на председателя чрез заместване или възлагане.

Член 74

(1) В своята дейност народните представители се ръководят от общонационалните интереси и от интересите на своите избиратели.

(2) Народните представители изпълняват правомощията си в съответствие с Конституцията и законите, и по свое убеждение и съвест.

(3) Народните представители не носят юридическа отговорност за изказаните в Народното събрание и неговите комисии мнения и за гласуванията си.

(4) Народните представители не могат да бъдат задържани. Срещу тях не може да бъде възбуждано наказателно преследване, освен за тежки престъпления и с разрешение на Народното събрание, а когато то не заседава — на председателя на Конституционния съд. По искането за задържане тези органи се произнасят в 3-дневен срок.

(5) Разрешение за задържане не се изисква при заварено тежко престъпление, като в този случай незабавно се уведомява Народното събрание, а ако то не заседава — председателят на Конституционния съд.

Член 75

(1) Народните представители имат право и са задължени да участвуват в работата на Народното събрание и на неговите комисии.

(2) Народен представител, който не изпълнява своите задължения, може да бъде отзован при условия и ред, определени в Избирателния закон.

(3) Трудово-правното положение на народния представител се ureжда по общия режим на трудовото законодателство.

Член 76

(1) Статутът на народния представител е несъвместим с изпълняването на друга държавна служба или платена длъжност.

(2) По време на своя мандат народните представители запазват заеманата преди това длъжност в държавни или общински органи и организации, като ползват неплатен служебен отпуск.

Член 77

Народните представители получават месечно възнаграждение, което се определя от Народното събрание.

Член 78

(1) Народните представители:

1. Могат да отправят към министър-председателя и членовете на правителството въпроси и питания относно тяхната дейност.

2. Имат право на достъп в държавни органи и учреждения, както и право на информация за тяхната дейност.

(2) На въпросите и питанията на народните представители се отговаря в 14-дневен срок от огласяването им в Народното събрание.

Член 79

(1) Правомощията на народните представители се прекратяват в следните случаи:

1. Смърт на народния представител.

2. Поставяне под запрещение.

3. Изтичане срока на Народното събрание.

4. Разпускане на Народното събрание.

5. Подаване на оставка от народния представител.

6. Наложено наказание лишаване от свобода за умышлен престъпления.

(2) При подаване на оставка от народен представител правомощията му се прекратяват автоматически.

(3) Заместването на народните представители в слу-

чай на прекратени правомощия при условията на алинея 1, т. 1, 2, 5 и 6, се определя от Избирателния закон.

Член 80

При осъществяване на своите правомощия народните представители са длъжни да спазват изискванията на Закона за опазване на държавната и служебната тайна, както и да не разгласяват сведения, отнасящи се до личния живот на гражданите, които биха накърнили тяхната чест и достойнство.

Член 81

Официален орган на Народното събрание е "Държавен вестник".

Раздел IV

ПРЕЗИДЕНТ НА РЕПУБЛИКАТА

Член 82

За Президент и Вицепрезидент на Републиката може да бъде избран всеки български гражданин, който отговаря на условията да бъде народен представител и е навършил 40 години към деня на избора.

Член 83

(1) Президентът и Вицепрезидентът се избират пряко от народа. Техните пълномощия са за срок от 5 години.
(2) Недопустимо е избирането на едно и също лице за Президент или Вицепрезидент на страната за повече от два мандата.

Член 84

(1) Избор за нов Президент и Вицепрезидент се назначва до 2 месеца преди изтичането на срока на пълномощията на действуващите.
(2) Кандидати за Президент и Вицепрезидент могат да издигат политическите партии.
(3) Кандидатури могат да бъдат предлагани и от не по-малко от 10 000 гласоподаватели.

Член 85

(1) За избран се счита кандидатът, съbral повече от половината от гласовете на избирателите, участвуvalи в изборите.
(2) Ако при първия избор никой от кандидатите не събере необходимото мнозинство, в 14-дневен срок се провежда повторен избор между двамата получили най-много гласове кандидати, като за избран се счита кандидатът, съbral повече гласове.

Член 86

До встъпване в длъжност на новоизбрания Президент предишият Президент продължава да осъществява предоставените му от Конституцията правомощия.

Член 87

Надзор за законосъобразността на избора за Президент и Вицепрезидент се осъществява от Конституционния съд.

Член 88

При встъпването си в длъжност Президентът и Вицепрезидентът полагат предвидената в Конституцията клетва пред Народното събрание.

Член 89

(1) Постът Президент и Вицепрезидент на Републиката е несъвместим с каквато и да било друга длъжност, служба или занятие. Те не могат да бъдат народни представители.

(2) Съпругата на българския Президент за срока на неговите пълномощия не може да заема държавна длъжност или платена служба.

Член 90

Президентът на Република България е върховен главно-командващ на въоръжените сили на страната.

Член 91

(1) Президентът на Републиката има следните правомощия:

1. Насрочва избори за Народно събрание, Президент и местни органи на властта.

2. Свиква Народното събрание на сесия в едномесечен срок след произвеждане на избора.

3. Разпуска Народното събрание, когато в двумесечен срок не може да бъде избрано правителство.

4. Представлява държавата в международните отношения и сключва междудържавни договори от името на Република България.

5. Приема акредитацията на чуждите дипломатически представители.

6. Предлага на Народното събрание кандидатурата за председател на Министерския съвет.

7. Предлага на Народното събрание кандидатурата за председател на Сметната палата.

8. Осъществява надзор върху дейността на правителството.

9. По предложение на председателя на Министерския съвет назначава и освобождава от длъжност ръководителите на ведомствата без ранг на министерства.

10. Назначава, отзовава и освобождава дипломатическите и консулските представители на Република България.

11. Обнародва законите, приети от Народното събрание.

12. Награждава и удостоjava с почетни звания, ордени и медали заслужили български или чуждестранни граждани.

13. Назначава и освобождава висшия команден състав на Българската армия и предлага на Народното събрание удостояването на военни лица с генералски и адмиралски звания.

14. Обявява пълна или частична мобилизация и военно или извънредно положение по предложение на Министерския съвет, ако Народното събрание не заседава.

15. Упражнява правото на помилване.

16. Дава, възстановява, освобождава и лишава от българско гражданство.

17. Предоставя правото на убежище.

18. Опрощава несъбирами държавни вземания.

(2) При осъществяване на своите правомощия Президентът издава укази, обръщения, послания и декларации, които нямат нормативен характер.

Член 92

(1) Президентът не може да предоставя осъществяването на своите правомощия на други лица. В случай на невъзможност да ги осъществява поради заболяване или смърт, те се осъществяват от Вицепрезидента на Републиката.

(2) Вицепрезидентът изпълнява и възложените му от Президента правомощия.

Член 93

(1) Президентът и Вицепрезидентът на Републиката могат да бъдат освободени предсрочно от заеманата длъжност по решение на Народното събрание.

(2) Искане за предсрочно прекратяване на техните правомощия подлежи на разглеждане от Народното събрание, ако е подкрепено от 2/3 от народните представители.

(3) Гласуването е тайно и предложението се счита за прието, ако за него са гласували 2/3 от всички народни представители.

(4) Искане за предсрочно прекратяване правомощията на Президента може да прави и председателят на Конституционния съд, ако с дейността си Президентът застрашава националната сигурност и единството на българския народ, уронва престижа и моралната чистота на Президентската институция, нарушиava клетвата, Конституцията и законите на страната.

Член 94

(1) Посегателства срещу личността на Президента или деяния, с които се пречи за осъществяването на неговите правомощия, са особено тежки престъпления, наказуеми от закона.

(2) Президентът може да бъде задържан и срещу него може да бъде възбуждано наказателно преследване само с разрешението на Народното събрание, взето с мнозинство 2/3 от гласовете на всички народни представители.

(3) Президентът на Републиката се ползва пожизнено с имунитета, предвиден за народните представители.

Раздел V

МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ

(ПРАВИТЕЛСТВО)

Член 95

Министерският съвет осъществява изпълнителната власт в Република България.

Член 96

(1) Министерският съвет се състои от председател, заместник-председатели и министри.

(2) По решение на Народното събрание може да има министри, които не ръководят министерство.

Член 97

Броят и наименованията на министерствата в Република България се определят от Народното събрание.

Член 98

(1) Председателят на избрания Министерски съвет представя пред Народното събрание програма за дейността му в 7-дневен срок от датата на избора.

(2) При неприемане на програмата на Министерския съвет в 7-дневен срок министър-председателят връчва оставката на Министерския съвет на Президента на Републиката.

Член 99

(1) Председателят на Министерския съвет по своя инициатива или по решение на Министерския съвет може да постави пред Народното събрание въпрос за доверие към правителството.

(2) Въпрос за доверие може да се постави и по искане на 1/5 от народните представители.

Член 100

Министерският съвет:

1. Осъществява общото административно ръководство на органите на изпълнителната власт.
2. Организира и контролира изпълнението на приетите от Народното събрание актове.
3. Провежда външната и вътрешната политика на държавата.
4. Упражнява законодателна инициатива.
5. Изготвя и внася в Народното събрание проектобюджета на държавата.
6. Осигурява реализирането на правата и свободите на гражданите и организацията.
7. Гарантира обществения ред и сигурността на страната.
8. Предлага на Президента на Републиката обявяването на пълна или частична мобилизация и военно или извънредно положение.
9. Сключва междуправителствени спогодби и споразумения.
10. Отменя противозаконните и неправилните актове и действия на министрите и ръководителите на другите ведомства.
11. Отменя противозаконните и неправилните актове и действия на изпълнителните органи на местните съвети.
12. Спира изпълнението на противозаконните и неправилните актове на местните съвети и отнася въпроса за решаване от председателя на Конституционния съд.
13. Изпълнява другите предвидени в Конституцията и законите правомощия.

Член 101

- (1) Министерският съвет приема постановления, решения и разпореждания.
- (2) Отделните министри издават наредби, инструкции и заповеди.
- (3) Издаването, действието и изпълнението на актовете на Министерския съвет и отделните министри се ureжда със закон.

(4) Актовете на Министерския съвет задължително се обнародват в "Държавен вестник" в едномесечен срок от приемането им и влизат в сила 3 дни след обнародването, освен ако в тях не е предвиден друг срок.

Член 102

(1) Министрите отменят противозаконните и неправилните актове и действия на съответните специализирани изпълнително-разпоредителни органи на местните съвети.

(2) Те могат да спират изпълнението на незаконните и неправилните актове и действия на изпълнителните органи на местните съвети. При спор въпросът решава Министерският съвет.

Член 103

По предложение на председателя на Министерския съвет, с указ на Президента на Републиката, могат да бъдат образувани ведомства без ранг на министерства.

Член 104

(1) Министрите не могат да заемат друга държавна длъжност или платена служба.

(2) По време на своя мандат членовете на Министерския съвет запазват заеманата преди това длъжност в държавни или общински органи и организации, като ползват неплатен служебен отпуск.

(3) Правомощията на отделните министри се прекратяват в случаите на чл. 79, ал. 1 от Конституцията.

Член 105

(1) Правомощията на правителството се прекратяват с изтичане мандата на Народното събрание или неговото разпускане, при подадена оставка или гласувано недоверие.

(2) Министерският съвет продължава да осъществява своите правомощия до избора на ново правителство.

Раздел VI

ОРГАНИ НА МЕСТНА ВЛАСТ И САМОУПРАВЛЕНИЕ

Член 106

- (1) Органи на местно самоуправление са общинските и окръжните съвети.
- (2) На територията на гр. София се създават общини.
- (3) По решение на общинските съвети могат да се създават и кметства.
- (4) Общинските и окръжните съвети и кметовете се избират пряко от населението.

Член 107

- (1) Местните съвети решават всички въпроси на своята територия, с изключение на тези, които със закон са предоставени на централните държавни органи.
- (2) Те съчетават общодържавните с местните интереси.
- (3) Компетентността на местните органи на самоуправление не може да се ограничава или изземва от централната власт.

Член 108

- (1) Всяка община в рамките на околията определя двама свои представители за членове на околийската управа.
- (2) От своя състав членовете на околийската управа избират околийски управител.
- (3) Околийският управител контролира дейността на органите на изпълнителната власт на територията на околията, съгласувано с околийската управа.

Член 109

- (1) Местните съвети се състоят от съветници, чийто мандат е 4-годишен.

(2) За съветник може да бъде избиран всеки български гражданин, който притежава избирателни права.

(3) Нормите на представителство за отделните съвети се определят със закон, съобразно броя на населението.

Член 110

(1) Броят на членовете на местните органи на самоуправление се определя със закон.

(2) Със закон се определят и правомощията на общинските и окръжните съвети и кметовете, както и на околовийските управи.

Член 111

(1) Местните органи на самоуправление:

1. Ръководят цялостното стопанско и културно развитие на своята територия.

2. Приемат ежегодно свой бюджет, организират и контролират неговото изпълнение и приемат отчет за изпълнението му.

3. В пределите на своята компетентност съветите се грижат за защита на правата, свободите и интересите на гражданите и за опазването на обществения ред и законността.

4. Стопанисват общинската собственост.

5. Осъществяват контрол за опазване и възпроизвъдство на земеделските земи.

6. Провеждат екологичната политика на своята територия.

7. Избират председател, заместник-председатели и секретар.

8. В определените от закона случаи вземат решения за провеждане на референдум на своята територия.

9. Отменят незаконните и неправилните актове и действия на подчинените им органи.

10. Избират местните изпълнителни органи.

11. Изпълняват и други функции, възложени им от Конституцията и законите.

(2) Председателите, заместник-председателите и секре-

(3) Тайната на общуването може да бъде ограничена само въз основа на акт на съдебната власт при установените в закона случаи.

Чл. 32. Всеки гражданин има право на защита срещу незаконна намеса в личния му и семеен живот и срещу посегателство върху неговата чест, достойност и добро име.

Чл. 33.(1) Жилището на гражданите е неприкосновено.

(2) Без съгласието на обитателя никой не може да влезе в жилището му, нито да извършва претърсване или оглед, освен в предвидените от закона случаи.

Чл. 34.(1) Идейната и религиозната свобода на гражданите е гарантирана от държавата.

(2) Никой не може да бъде задължен да обявява и декларира идейните, религиозните и политическите си убеждения, нито да бъде преследван или ограничаван поради тях.

(3) Забранява се използването на религията за политически цели, както и образуването на политически организации на верска или етническа основа.

(4) Гражданите могат по свой избор да изповядват или възприемат религия и да извършват религиозни обреди и ритуали, както и да водят религиозна или атеистична пропаганда.

(5) Религиозните или идейните убеждения не могат да бъдат основание за отказ да се изпълняват задължения, установени в Конституцията и законите.

Чл. 35.(1) Всеки гражданин има право свободно да изразява, разпространява и защитава мнението си чрез слово, звук или изображение.

(2) Това право не може да се упражнява за призоваване към насилиствено изменение на конституционно установения ред, за извършване на престъпления, за разпалване на национална, политическа, религиозна или етническа вражда или за издаване на държавна тайна.

(3) Фактите, предметите и обстоятелствата, които представляват държавна тайна, се определят със закон.

Чл. 36.(1) Всеки гражданин има право на обективна информация от средствата за масово осведомяване при свободен избор на източника за информация.

(2) Свободата на печата, радиото и телевизията е гарантирана.

(3) Забраняват се печатни издания, радио и телевизионни предавания, както и представления, които призовават към насилиствено изменение на конституционно установения ред, нарушаване на Конституцията, законите, правата и свободите на гражданите, разпалване на национална, политическа, религиозна и етническа вражда или противоречат на добрите нрави.

(4) Цензурана е забранена.

(5) Гарантира се достъпът на политическите партии и обществените организации до държавните средства за масово осведомяване.

(6) Редът за създаване, използване, прекратяване и контрол върху средствата за масово осведомяване се урежда със закон.

Чл.37. Гражданите имат право да се събират на обществени места мирно и без оръжие при условия и по ред, установени в закон.

Чл.38. (1) Гражданите могат свободно да се сдружават с политически, професионални, художествени, научни, религиозни, спортни и други нестопански цели.

(2) Забраняват се сдружения, чиято дейност е насочена срещу суверенитета, териториалната цялост на републиката и единството на нацията, към разпалване на расова, национална, етническа или религиозна вражда, към нарушаване на правата и свободите на гражданите, както и организации, които си служат с насилие.

(3) Правото на сдружаване се урежда със закон.

Чл.39. (1) Всеки български гражданин, навършил осемнадесетгодишна възраст, който не е поставен под запрещение, може да

Раздел VII

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Член 114

(1) Конституционният съд се състои от 9 членове. В състава му може да бъде избран български гражданин, навършил 40 години и неосъждан за умишлени престъпления от общ характер, с юридическо образование и не по-малко от 15 години стаж в юридическата професия.

(2) Членовете на Конституционния съд са несменяеми.

(3) Съставът на Конституционния съд се формира от:

1. Три членове, избрани от Народното събрание.
2. Три членове, избрани от Общото събрание на Върховния съд.

3. Три членове, посочени от Президента на Републиката.

(4) Във всяка от посочените по ал. 3 квоти поне един от кандидатите трябва да бъде хабилитирано лице.

(5) Членовете на Конституционния съд получават месечно възнаграждение не по-ниско от това на народните представители.

Член 115

Статутът на член на Конституционния съд е несъвместим със заемането на друга държавна длъжност или платена служба, с изключение на преподавателска или научна дейност.

Член 116

(1) От своя състав Конституционният съд предлага председател, който се избира от Народното събрание.

(2) Председателят на Конституционния съд полага пред Народното събрание предвидената в Конституцията клетва.

Член 117

Членовете на Конституционния съд се ползват пожизнено с имунитета, предвиден за народните представители.

Член 118

(1) Конституционният съд има следните правомощия:

1. Произнася се по конституционообразността на актовете на Народното събрание.

2. Решава спорове за компетентност между различните държавни органи.

3. Произнася се по обвинения, повдигнати срещу Президента на Републиката, народните представители, министрите и самите членове на Конституционния съд, когато от тях трябва да бъде потърсена наказателна отговорност.

4. Решава спорове относно законността на парламентарните избори и всенародните допитвания.

5. Дава разрешение за задържане на народните представители.

6. Осъществява надзор за законообразност на изборите за Президент и Вицепрезидент на Републиката.

7. Прави предложение за предсрочно прекратяване на правомощията на Президента на Републиката при условията на чл. 93, ал. 4 от Конституцията.

8. Дава задължителни тълкувания на Конституцията.

9. Произнася се по конституционообразността на международните договори, по които страна е Република България, преди тяхното ратифициране.

10. Изпълнява други възложени му от Конституцията и законите правомощия.

(2) Конституционният съд приема Правилник за своята организация и дейност.

(3) При осъществяване на своите правомощия Конституционният съд действува служебно или когато бъде сезиран.

Член 119

(1) Конституционният съд се произнася въз основа на Конституцията в открыто заседание.

(2) Ако в Конституцията не е посочен друг срок, Конституционният съд се произнася с решение в едномесечен срок от сезирането му.

(3) При упражняване на правомощията си по чл. 118, ал. 1, т. 3 от Конституцията, той се ръководи и от наказателното законодателство, като се произнася с присъда. В този случай е допустима и адвокатска защита.

(4) Решенията и присъдите на Конституционния съд са окончателни и не подлежат на обжалване. Те се обнародват в 7-дневен срок от постановяването им в "Държавен вестник" и са задължителни за всички органи, организации и граждани.

(5) Актовете на Конституционния съд могат да бъдат огласени и чрез средствата за масово осведомяване.

Член 120

(1) Правомощията на членовете на Конституционния съд се прекратяват в следните случаи:

1. Смърт на члена на Конституционния съд.

2. Поставяне под запрещение.

3. Наложено наказание лишаване от свобода за умишлен престъпления.

4. По тяхна молба.

(2) При подаването на молба от член на Конституционния съд правомощията му се прекратяват автоматически.

(3) При прекратяване на правомощията на член на Конституционния съд в едномесечен срок се избира друго лице от съответната квота.

Раздел VIII

СЪД И ПРОКУРАТУРА

Член 121

(1) Съдебната власт в Република България се осъществява от Върховен съд, окръжни и околийски съдилища.

(2) Окръжните и околийските съдилища се създават и осъществяват своята юрисдикция на територията на съответния окръг или околия.

(3) Съдебното производство е двуинстанционно.

Член 122

(1) Съдилищата в Република България са граждански и военни.

(2) Извънредни съдилища не се допускат.

(3) Гражданските лица се съдят от граждански съд.

(4) Арбитражни съдилища и особени юрисдикции се създават в предвидените от закона случаи.

(5) При Върховния съд, както и при окръжните и общинските съдилища, се създават административни отделения.

Член 123

(1) Върховният съд осъществява съдебен надзор върху влезлите в сила решения и присъди на окръжните и околийските съдилища и особените юрисдикции. Той осигурява точното и еднакво приложение на законите от тях.

(2) Председателят на Върховния съд отчита неговата дейност пред Народното събрание един път на календарна година.

(3) Председателят на Върховния съд полага предвидената в Конституцията клетва пред Народното събрание.

Член 124

(1) Съдилищата в Република България прилагат законите еднакво и точно спрямо всички граждани и юридически лица.

(2) Когато констатират, че със закон или друг нормативен акт се накърняват прогласени от Конституцията или от ратифицираните международни договори права и свободи на гражданите, те отнасят въпроса за решаване от Конституционния съд.

(3) Правораздаването в съдилищата се осъществява от съдии, а в предвидените от закона случаи — от съдии и съдебни заседатели.

Член 125

(1) Съдиите и съдебните заседатели са независими и се подчиняват само на закона.

(2) За съдии могат да бъдат избирани български граждани с юридическо образование, които не са осъждани за умишлени престъпления от общ характер и имат висок граждански и професионален морал.

(3) Съдиите и съдебните заседатели се избират от Народното събрание за срок от 5 години.

(4) Избраните за съдии лица със съдийски стаж повече от 15 години са несменяеми.

(5) Съдиите и съдебните заседатели могат да бъдат освобождавани от заеманата от тях длъжност, ако нарушаат Конституцията и закона или ако дейността им не съответствува на моралните и професионалните изисквания на съдебната власт.

(6) При разглеждане на делата съдебните заседатели имат еднакви права със съдиите.

Член 126

(1) Със закон правораздаването по наказателни дела от общ характер може да се осъществява и от съд с жури.

(2) Журито се произнася по вината на подсъдимия.

Член 127

(1) Прокуратурата повдига и поддържа обвинението по наказателни дела, участва в граждански и административни дела и осъществява надзор за законност на територията на Република България.

(2) Прокуратурата съдействува за осъществяването на правораздавателната власт, защитава правата на граждани и обществения интерес.

Член 128

(1) Прокуратурата се състои от прокурори при Главната прокуратура, окръжни и околовийски прокурори.

(2) При изпълнение на дейността си прокурорите са независими и се подчиняват само на закона.

(3) Организацията и дейността на Прокуратурата се уреждат със закон.

Член 129

(1) Главният прокурор на Република България се избира от Народното събрание за срок от 5 години. Той назначава и уволянява останалите прокурори.

(2) Главният прокурор отчита дейността на Прокуратурата пред Народното събрание най-малко един път на календарна година.

(3) Главният прокурор полага предвидената в Конституцията клетва пред Народното събрание.

Член 130

(1) Никой не може да бъде наказан за деяние, което със закон не е обявено за престъпление.

(2) Разглеждането на делата е открыто, освен в предвидените от закона случаи.

(3) Наказанията са лични. Присъдите се мотивират и обявяват публично.

Раздел IX

СМЕТНА ПАЛАТА

Член 131

(1) Сметната палата е независим орган за финансов контрол.

(2) Тя осъществява контрол за законосъобразност и целесъобразност при събирането и разходването на държавните средства.

(3) Сметната палата се състои от Върховна и териториални сметни палати.

(4) Правомощията на Сметната палата се уреждат със закон.

Член 132

(1) Сметната палата се ръководи от председател.

(2) Председателят на Сметната палата се избира от Народното събрание за срок от 5 години по предложение на Президента на Републиката. Едно лице не може да бъде избирано за повече от два мандата.

(3) Заместник-председателите и останалият състав на Сметната палата се назначават от нейния председател.

(4) Председателят на Сметната палата полага предвидената в Конституцията клетва пред Народното събрание.

(5) Председателят на Сметната палата не може да бъде задържан, освен при условията на чл. 74, ал. 4 и 5 от Конституцията.

Член 133

(1) Председателят на Сметната палата:

1. Осъществява цялостното ръководство и контрол върху дейността на Сметната палата.

2. Внася в Народното събрание доклади за текущата дейност на Сметната палата.

3. Представя ежегоден отчет в Народното събрание за работата на Сметната палата.

4. Осъществява правомощията по чл. 69, ал. 3 от Конституцията.

(2) Правомощията на председателя на Сметната палата се прекратяват при условията на чл. 79, ал. 1, т. 1, 2, 5 и 6 от Конституцията.

Член 134

(1) Бюджетът на Сметната палата се приема от Народното събрание.

(2) Народното събрание определя месечното възнаграждение на председателя на Сметната палата.

Раздел X

ДЕВИЗ, КЛЕТВА, ГЕРБ, ПЕЧАТ, ЗНАМЕ, ХИМН И СТОЛИЦА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Член 135

- (1) Девизът на Република България е "Съединението прави силата".
(2) Девизът е изписан на сградата на Народното събрание.

Член 136

Президентът и Вицепрезидентът на Републиката, председателят на Конституционния съд, членовете на правителството, народните представители, председателят на Върховния съд, Главният прокурор на Републиката и председателят на Сметната палата полагат следната клетва:

"ЗАКЛЕВАМ СЕ В ИМЕТО НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ, ДА СПАЗВАМ ТОЧНО КОНСТИТУЦИЯТА И ЗАКОНИТЕ В СТРАНАТА, ДА ИЗПЪЛНЯВАМ СЪЗНАТЕЛНО И С ЧЕСТ ЗАДЪЛЖЕНИЯТА СИ И ВЪВ ВСИЧКИ СИ ДЕЙСТВИЯ ДА СЕ РЪКОВОДЯ ОТ ИНТЕРЕСИТЕ НА ОТЕЧЕСТВОТО И НАРОДА. ЗАКЛЕХ СЕ."

Член 137

Гербът на Република България е кръгъл, като в средата на тъмночервен фон е изображен изправен лъв. В долната част на герба на синя лента е изписан девизът на Републиката: "Съединението прави силата".

Член 138

Държавният печат е кръгъл, като в средата му е изображен държавният герб, около него има надпис "Република България", а в долната част — "Държавен печат".

Глава шеста СЪДЕБНА МАГИСТРАТУРА

Чл.141. Съдебната власт се осъществява в името на народа.

Чл.142. Съдебната власт е независима от законодателната и от изпълнителната власт.

Чл.143. Съдебната власт гарантира и защитава живота, свободата, достойнството на личността, собствеността, правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и на държавата.

Чл. 144.(1) Съдебната власт се осъществява самостоятелно от съдилищата, прокуратурата и органите на следствието.

(2) Актовете на съдебната власт са задължителни.

Чл.145. (1) Съдиите, прокурорите и съдиите-следователи са независими, несменяеми и се назначават от президента на републиката по предложение на Висшия съдебен съвет.

(2) Съдиите, прокурорите и съдиите-следователи не могат да бъдат задържани и срещу тях не може да бъде възбудено наказателно преследване освен за тежко престъпление, и то с разрешение на Висшия съдебен съвет. Разрешение за задържане не се иска при заварено тежко престъпление. В този случай незабавно се уведомява Висшия съдебен съвет.

Чл.146. Съдиите, прокурорите и съдиите-следователи образуват съдебната магистратура.

Чл.147. (1) Висшият съдебен съвет се състои от петнадесет членове:

(2) Висшият съдебен съвет се председателства от президента на републиката, а в негово отсъствие - от министъра на правосъдието.

(3) По право във Висшия съдебен съвет участват председателят на Върховния касационен съд, главният прокурор при Върховния касационен съд и председателят на Висшия адвокатски съвет.

(4) Останалите членове на Висшия съдебен съвет се избират за срок от три години, както следва: съдебната магистратура избира девет членове, Народното събрание - трима членове, които са представители на юридическата наука и практика и имат най-малко петнадесет години юридически стаж.

(5) Изборните членове на Висшия съдебен съвет не могат да бъдат преизбирани веднага след изтичане на мандата им.

Чл.148. (1) Висшият съдебен съвет предлага за назначаване, повишава, премества съдебните магистрати и предприема дисциплинарни мерки спрямо тях.

(2) Висшият съдебен съвет:

1. определя седалищата и съдебните райони на апелативните, окръжните и районните съдилища;

2. определя броя на съдиите, прокурорите и съдиите-следователи.

Чл.149.(1) Съдилищата в републиката са: Върховен касационен съд, апелативни, окръжни и районни съдилища.

(2) Към всички съдилища има прокурори, а към съдилищата, разглеждащи дела като първа инстанция - и съдии-следователи.

(3) Забранява се създаването на извънредни съдилища.

(4) Правосъдието по военни престъпления се осъществява в мирно и военно време при условия и по ред, установени със закон.

Чл.150. (1) Съдебната власт се осъществява в съответствие с Конституцията и законите и при тяхното точно и еднакво прилагане спрямо всички.

(2) Правосъдието се осъществява при равенство и състезателност на страните във всички фази на процеса.

(3) Устройството на съдебната магистратура, условията и редът за назначаване на съдиите, прокурорите и съдиите-следователи, подведомствеността и поредността на делата, производството за тяхното

Раздел XI

ИЗМЕНЕНИЯ И ДОПЪЛНЕНИЯ НА КОНСТИТУЦИЯТА

Член 142

(1) Изменения и допълнения на Конституцията, както и приемането на нова, се извършват от Народното събрание.

(2) Предложения за изменение и допълнение на Конституцията могат да правят Президентът на Републиката, Министерският съвет, отделните парламентарни групи и най-малко 1/3 от народните представители.

Член 143

(1) Предложението за изменението и допълнението на Конституцията се разглеждат не по-рано от един месец и не по-късно от три месеца от деня на тяхното внасяне в Народното събрание.

(2) Те се считат за приети, ако за тях са гласували 2/3 от всички народни представители.

(3) Изменението и допълнението на Конституцията влизат в сила от деня на обнародването им в "Държавен вестник".

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

&1. Конституцията се счита за приета, ако за нея са гласували 2/3 от всички народни представители.

&2. Конституцията влиза в сила от деня на обнародването ѝ в "Държавен вестник".

&3. В едногодишен срок от приемането на Конституцията се провеждат избори за Народно събрание и местни органи на самоуправление.